

Թիւնը շատ է , հոն նոյն բանին աժէքն ալ շատ է . ընդհակառակն հարաւային տաք երկիրներու մէջ ան աստիճան աժէք չունին նոյն մուշտակները : Դամանակին կողմանէ ալ Թէ որ մտածենք նոյնպէս տարբեր կը գտնանք մի և նոյն նիւթոյ աժէքը . ո՛ր և իցէ երկիր ձմեռը գալուն պէս սովորաբար փայտին աժէքը կը բարձրանայ , որովհետեւ օգտակարութիւնը կը շատնայ , վասն զի ամէն մարդ տաքնալու համար տանը մէջ կրակ կ'ուզէ . բայց ամառը աժէքը կը ցածնայ , որովհետեւ օգտակարութիւնը կը քիչնայ . և Թէ որ մէկ տարուան մէջ նիւթոյ մը աժէքը այսչափ կը փոփոխի , ինչ չըլլար երկար միջոցի մէջ . որ քանի կ'երթայ մարդկանց երեւակայութիւնները , սովորութիւնները , փափաքները փոխուելով , գործածելի նիւթերն ալ կը փոխուին , և նոյն ժամանակին մէջ ունեցած օգտակարութիւններնու համեմատ աժէք կ'առնեն : Եւ բաներէս կը հետեւի որ այլ և այլ հարստութիւններ չենք կրնար իրարու հետ բաղդատել կարելի եղած ճշդութեամբ , ինչուան որ մի և նոյն երկրի և ժամանակի մէջ չըլլան : Պօլիս 10,000 դահեկանը Եւստորուի աղքատ քաղքներուն մէջ Թերեւս 50,000 դահեկանի գործ կրնայ տեսնալ , բայց Լարոպայի մեծ մայրաքաղաքներուն մէջ , ինչպէս է Փարիզ , Լոնտրոն ևն , 1500 կամ 2000 դահեկանի գործ հազիւ կը լեցնէ : Ենկարելի է ուրեմն երկու ազգի հարստութիւնը իրարու հետ ճիշդ չափել , վասն զի մի և նոյն երկրի մէջ չեն , Թէպէտ և նոյն ժամանակի մէջ ըլլան , անկարելի է այլ և այլ դարու հարստութիւնները ճիշդ կերպով չափել , վասն զի մի և նոյն ժամանակի մէջ չեն , Թէպէտ և նոյն երկրի մէջ ըլլան :

ԲՆԱԿԱՆ ԳԻՏՈՒԹԻՒՆ

ԲՆԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ

Շարժումն :

ՇԱՐՃՈՒՄՆ ու անգործութիւնը մարմնոց երկու ընդհանուր առնչական յատկութիւններն են . առաջինը կը ցուցնէ Թէ մարմին մը կրնայ դադարման կամ շարժման մէջ ըլլալ , իսկ երկրորդը՝ Թէ մարմին մը ոչ երբեք կրնայ ինքն իրեն դադարման կամ շարժման վիճակը փոխել : Ուստի երբոր մարմին մը այս երկու վիճակին մէկէն մէկալը կ'անցնի , այս փոփոխութիւնը այն մարմնէն դուրս պատճառի մը արգասիքն է , և չի կրնար երբեք մարմնէն յառաջ գալ : Շարժումը մարմնոյ մը այն վիճակն է , որ միջոցի մէջ յաջորդաբար այլ և այլ տեղ կը զբաւէ : Երկայ կրնայ Բացարձակ կամ առնչական ըլլալ : Երբոր մարմին մը այնպէս շարժի որ իրեն այլ և այլ մասունքները իրարու նոյն հեռաւորութիւններն ու դրբերը պահեն ինչ որ յառաջագոյն ունէին , այս մասունքները մէկմէկու նկատմամբ դադարման մէջ են , բայց ամբողջութիւնը բացարձակ շարժումն ունի : Ինչպէս են օրինակի համար նաւու մը հատտատուն մասունքը . վասն զի նաւը բացարձակ շարժմամբ յառաջ կ'երթայ , իսկ իրեն հաստատուն մասունքը նկատմամբ մէկմէկու դադարման մէջ են : Շարժումը առնչական է՝ երբոր մարմնոյ մը դիրքը միայն նկատմամբ ուրիշ մարմնոց դրիցը կը փոփոխի : Եւրոպական շարժումը կրնայ նաեւ բացարձակ դադարման դիպուածի մը մէջ ալ ըլլալ , վասն զի ուրիշ բան չէ բայց Եթէ մարմնոյ մը նկատմամբ ուրիշ մարմնոյ մը ունեցած հեռաւորութեան կամ դրիցը փոփոխութիւնն է : Ուստի այս հեռաւորութիւնը կամ դիրքը կրնայ փոփոխիլ Թէ երկու մարմիններն ալ իրօք շարժման

մէջ դնելով, և թէ անոնցմէ մէկը շարժման մէջ դնելով ու մէկալը դադարման մէջ թողնելով: Թէ առաջին և թէ երկրորդ դիպուածին մէջ ալ այն երկու մարմինները կ'ըսուին թէ առնչական շարժումն ունին: Ինչպէս նաւակը որ գետին մէջ կը քալէ՝ գետին փանցը հետ առնչական շարժումն ունի. և փունքն ալ թէպէտ անշարժ են՝ նաւակին հետ առնչական շարժումն ունին: Եւ ինչպէս որ մէկ մարմին մը որ դադարման մէջ է կրնայ առնչական շարժումն ունենալ, նոյնպէս ալ երկու մարմին որ բացարձակ շարժման մէջ են, կրնան առնչական դադարման մէջ ըսուիլ: Ինչպէս է թէ որ մտածելու ըլլանք երկու մարմիններ որ նոյն երազութեամբ ու նոյն ուղղութեամբ կը շարժին: Եւսպէս երկրի վրայի լեռները, շէնքերը, բոյսերը, և այլն, առնչական դադարման մէջ են, թէպէտ և բոլոր այս առարկաները զարմանալի երազութեամբ մը երկրի առանցքին վրայ և արեւուն չորս դին կը պտըտին: Եւսպէս դարձեալ կառքով ճամբայ ընողները առնչական դադարման մէջ են, թէպէտ և իրենք ճամբուն մէջ ձիերուն ուժովը յառաջ կ'երթան:

Սարգս իր զգայարաններովը չի կրնար բացարձակ շարժման վրայ դատաստան ընել, այլ միայն մարմնոց առնչական շարժումը ունի աչքին առջև: Թէ որ բոլոր բնութեան մէջ մի միայն նիւթական կէտ մը ըլլար, անկարելի կ'ըլլար ներկայ վիճակներն ու մէջ ունեցած հնարքներով զանազանել թէ այս կէտը շարժման մէջ է թէ դադարման: Սրտի որ բնութիւնը կը ճանչանք՝ չենք կրնար ըսել թէ իրօք տիեզերաց մէջ անշարժ բան կայ. և երկրի վրայ և երկրնքին երեսը տեսնուած դադարումը առնչական է, վասն զի ամէնքն ալ քիչ կամ շատ շարժումն ունին: Երբովհետեւ երկիրս իրեն մակերեւութին վրայ եղած մարմիններովը իր առանցքին վրայ կը պտըտի ըսինք. այս շարժումը կը միանայ արեւուն չորս դին երկրի ըրած տեղափոխութեան շարժ-

մանը հետ որ աւելի արագ է. արեւն ալ իր մակերեւութին վրայի մարմիններով իրեն առանցքին վրայ կը դառնայ, և տեղափոխութեան շարժումն ալ ունենալով վրան պտտող մոլորակացը պէս, ուստի անոր զօրութեամբ բոլոր այս մեր արեգակնային դրութիւնը ուրիշ դրութեանց վրայ կը պտըտի, անոնք ալ ուրիշներու վրայ, և այլն:

Եւ շարժուն մարմին մը չի կրնար անջրպետութեան մէջ մէկ կէտէ մը մէկալը անցնիլ առանց միջանկեալ կէտերու անընդհատ շարքի մը վրայէն յաջորդաբար անցնելու և ետեւէն հետք մը ձգելու, որով գիծ մը կը ձևացընէ: Եւս կէտը ուսկից որ մարմինը շարժիլ սկսաւ, և այն կէտը ուր որ դադարեցաւ, գծին սկիզբն ու հաւասարածը կ'ըսուին, և երկուքը մէկտեղ ծայր կամ ծագ կ'ըսուին: Բաժներէս ինքն իրեն կ'իմացուի որ ամենայն շարժուն մարմին անհամար թուով այլ և այլ գծեր կրնան ձևացընել, և միանգամայն մի և նոյն սկզբան կէտն ունենալ: Եւս այս անհամար թուով այլ և այլ գծերը հարկաւորապէս կամ ուղիղ են կամ կոր. առաջին դիպուածին մէջ շարժումը կ'ըսուի ուղղագիծ, երկրորդ դիպուածին մէջ՝ կորագիծ. ահա այսպիսի է շարժման նկատմամբ իրեն ուղղութեանը գլխաւոր զանազանութիւնը: Եւսպէս տափարակ մակերեւութի վրայ գնտակ մը զլորելով ուղիղ գիծ մը կը ձևացընէ. իսկ հորիզոնին խոտորնակի նետելով՝ օղուն մէջ կոր գիծ մը կը ձևացընէ: Աղղագիծ շարժումը մէկ է. իսկ կորագիծ շարժումը յանբաւս կը փոփոխի ըստ փոփոխելոյ բնութեան շարժուն մարմնոյն ձևացուցած կոր գծերուն. ուստի կորագիծ շարժումը կրնայ ըլլալ Բոլորչի, Բերաչեան, Էպիպանցական, Կոպորական, և այլն, թէ որ շարժուն մարմնոյն ձևացուցած գիծը բոլորակ, թերաձև, չափազանց, զուգորդ, և այլն, ըլլան: Շարժումը նկատմամբ իր ուղղութեանը առնելով կը զանազանի դարձեալ ուղղորդ կամ յառաջադարձ և յետադարձ, շարժանակ և խափն, և այլն:

Ուղղորդ կամ յառաջատական կ'ըսուի երբոր շարժուն մարմինը մէկ ուղղութեամբ մը կը քալէ . յետախաղաց կ'ըսուի երբոր շարժուն մարմինը հակառակ ուղղութեամբ կ'ընթանայ : Ինչպէս աստեղաբաշխութեան մէջ ուղղորդ կ'ըսուի աստեղաց այն շարժումը զորն որ կենդանակերպներուն կարգաւ կը կատարեն , կամ արեւմուտքէն յարեւելս . յետախաղաց՝ արեւելքէն յարեւմուտս : Իսկ շարունակ կ'ըսուի շարժումը երբոր միշտ մի և նոյն ուղղութեան մը վրայ կը կատարուի . Ինչպէս է օրինակի համար ժամացոյցներուն ցուցակաց շարժումը . փոփոխ՝ երբոր շարժման ուղղութիւնը կը փոփոխի , և մերթ ուղղորդ և մերթ յետախաղաց է , ինչպէս ոստայնանկաց կկոցը որ մէյմը ձախէն աջ կ'երթայ մէյմ՝ ալ աջէն ձախ , կամ ճօճանակը որ մէկ կողմէն մէկալ կողմը կ'երթայ կու գայ : Ի՞նչո՞ւնոյ մը այն շարժումը որով իրեն կեդրոնէն անցած առանցքի մը վրայ կը դառնայ Խառաչիան կամ Խառաչիան շարժումն կ'ըսուի , շրջաբերական կամ շրջաբերական շարժումէն զանազանելու համար , որով մարմին մը ուրիշ մարմնոյ մը չորս դին կը պտըտի : Շատ անգամ կ'ըլլայ որ այս թաւալական և շրջաբերական շարժումները մի և նոյն մարմնոյ մը վրայ միանգամայն կը կատարուին , ինչպէս մեր մոլորակային դրութեան ամէն մարմնոց վրայ կը տեսնենք , որոնք թաւալական շարժմամբ իրենց առանցքին վրայ կը դառնան , և շրջաբերական շարժմամբ արեւուն չորս դին կը պտըտին . արեւն ալ այս երկու շարժումն ունի միանգամայն : Շրջաբերութեան շարժումը երբեմն տեղափոխութեան շարժումն ալ կ'ըսուի :

Շարունակ շարժման հակառակ ընդհանր շարժումն կայ , որ փոփոխ շարժման հետ պէտք չէ շփոթել : Ընդհատ կ'ըսուի այն շարժումը որ միջոց միջոց կը կատարուի , և ասոր մէկ օրինակը ժամացոյցներուն ժամահար քործիքին վրայ կը տեսնենք , որ միայն ժամը մէյմը , կամ կէս ժամը մէյմը , կամ քառոր-

դը մէյմը կը շարժի : Ուրեմն շարժումը կրնայ ըլլալ շարունակ , կամ լաւ ևս ասել՝ անընդհատ և ընդհատ :

Եւս զանազանութիւնները շարժման ուղղութեան կը վերաբերին . իսկ շարժման երազութեանը նկատմամբ ուրիշ զանազանութիւններ ալ պէտք է ընել :

Ուղիղ կամ կոր գծի մը երկայնութիւնը , զորն որ շարժուն կէտ մը որով շեալ ժամանակի մը մէջ կը ձեւացնէ , շարժուն կիտին այս ժամանակիս մէջ կտրած միջոցը կ'ըսուի : Եւ որ երկու կէտեր հաւասար ժամանակի մէջ շարժելով անհաւասար միջոցներ կը կտրեն , անիկայ որ մեծագոյն միջոց կը կտրէ , կ'ըսուի թէ աւելի շուտ կամ երափ կը շարժի , և կամ թէ աւելի երափ է , կամ թէ մեծագոյն երափութիւն ունի . և մէկալ որ աւելի կամաց կամ քիչ կը շարժի , կ'ըսուի թէ աւելի քիչալ է , աւելի դանդաղ կը շարժի , և կամ թէ քիչալ երափութիւն ունի : Իսկ թէ որ երկու կէտեր անհաւասար ժամանակի մէջ հաւասար միջոց կ'ընթանան , յայտնի է որ աւելի երափը , կամ այն որ մեծագոյն երափութիւն ունի , անիկայ է որ նուազ ժամանակի մէջ նոյն միջոցը կը կտրէ : Ուստի երկրաչափական լեզուաւ խօսելով՝ կրնանք ըսել թէ . ն . Եթէ երկու կէտեր հաւասար ժամանակի մէջ անհաւասար միջոցներ կը կտրեն , իրենց երազութիւնը ուղղակի համեմատական է կտրած միջոցներնուն : Ե . Եթէ երկու կէտեր անհաւասար ժամանակի մէջ հաւասար միջոց կը կտրեն , իրենց երազութիւնը խոտորնակի համեմատական է անցուցած ժամանակներնուն : Եւ հետեւաբար ք . Եթէ մը երազութիւնը ուղղակի համեմատական է կտրած միջոցին , և խոտորնակի համեմատական է նոյն միջոցը կտրելու համար անցուցած ժամանակին . կամ թէ երազութիւնը ուղիղ համեմատութիւն ունի կտրած միջոցին հետ , և խոտոր համեմատութիւն ունի անցուցած ժամանակին հետ :

Եւս իրեք նախադասութեանցս առաջինովը երկու շարժուն կէտերու ե-

րագութիւնը կրնանք իրարու հետ բաղդատել . ինչպէս օրինակի համար, զնելով թէ այս կէտերէն առաջինը 10"ի մէջ 50 մեդր կ'ընթանայ, և մէկալը 5"ի մէջ 15 մեդր, մէկէն կը տեսնենք որ առաջինը 1"ի մէջ 5 մեդր կ'ընթանայ, իսկ երկրորդը 3 մեդր : Աւելցնելով այս երկու շարժուն կէտերուն երագութիւնը իրարու այնպէս կը համեմատին ինչպէս 5ը առ 3, այսինքն է թէ առաջինին երագութիւնը հաւասար է երկրորդին երագութեանը մէկ անգամուն և երկու երրորդացը . որով կը տեսնենք որ երկու շարժուն մարմնոց երագութիւնը իրարու հետ բաղդատելու համար բաւական է նայիլ թէ մի և նոյն ժամանակի մէջ անոնցմէ իւրաքանչիւրը որչափ միջոց կը կտրէ . և այս միջոցը կը գտնենք թէ որ շարժուն մարմնոց որ և իցէ ժամանակի մէջ կտրած ամբողջ միջոցը այս ժամանակով բաժնելու ըլլանք : Այս եղանակաւ գտուած քանորդը կրնանք առնուլ իբր բացայայտիչ շարժուն մարմնոյն երագութեանը . ուստի ժամանակի միութիւն սեպելով մէկ մանրերկրորդը, և միջոցի միութիւն մեդրը, կրնանք հաստատել թէ շարժուն մարմնոց մը երագութիւնը որով կը շարժի՝ գտնելու համար, պէտք է իրեն որչափ և է ժամանակի մէջ կտրած միջոցին մեդրերուն թիւը բաժնել նոյն ժամանակին մէջ բովանդակուած մանրերկրորդներուն վրայ : Վնելով թէ երագութիւնը որով շարժուն մարմին մը միջոցը կը կտրէ թ ժամանակի մէջ, վերի ըսած կանոնաւ կրնանք այս

$$էրագութիւն = \frac{միջոց}{\text{Ժամանակ}}, \text{ և } ամբ = \frac{s}{\delta}$$

տարագովս բացատրել . և ընդհանրապէս այս հաւասարութիւնը, կամ որ նոյն բանն է

$$միջոց = էրագութիւն \times \text{Ժամանակ}, \text{ և } ամբ = է\delta$$

կը ծառայէ միակերպ կամ հաւասարեալ շարժումն մէջ այս իրեք տարբերացմէ, ժամանակ, միջոց, երագութիւն, մէկն որոշել երբոր անոնցմէ երկուքը ծանուցեալ ըլլան : Ահիւր

կամ հասարեալ շարժումն մէջ ըսինք, վասն զի այս կանոնաւ կ'ենթադրէ թէ երագութիւնը մէկ վայրկեանէ մը միւս վայրկեան չի փոփոխիր, կամ թէ ուրիշ կերպով ըսենք՝ շարժուն մարմինը ժամանակի հաւասար և յարդակաւն անջըպետութեանց մէջ հաւասար միջոցներ կը կտրէ, որով այս դիպուածին մէջ շարժումը հասարեալ և կամ նաեւ հասարեալ կ'ըսուի :

Իսկ երագութիւնը միշտ հաստատուն չի մնար, ուստի շարժումը կրնայ միակերպութենէն դադրիլ, և ասոր համար է որ նկատմամբ երագութեանը շարժումը կը բաժնուի միակերպ կամ հաւասարեալ և փոփոխական : Ահիւր շարժումները մէկմէկէ կը տարբերին իրենց այլ և այլ աստիճանի երագութեամբ և շարժուն մարմնոյն ուղղութեամբ . իսկ փոփոխական շարժումները մէկմէկէ իրենց երագութեանը ինչ օրինօք փոփոխելով կը տարբերին : Ահիւր երագութիւնը կ'աճի՝ փոփոխական շարժումը երագող կ'ըսուի . չէ, թէ որ կը պակսի՝ դանդաղող կ'ըսուի : Իսկ միակերպ երագող կամ դանդաղող կ'ըսուի այն շարժումը որ քանի կ'երթայ կանոնաւոր կերպով առաջի երագութենէն կ'աւելնայ կամ կը պակսի . այս երագելը և դանդաղելը յառաջ կու գայ շարունակեալ և հաստատուն զօրութենէ մը, այսինքն շարժուն մարմինը հաւասար ժամանակի մէջ նոյնչափ զօրութիւն կ'առնու կամ կու տայ : Այս շարունակեալ և հաստատուն զօրութիւնը կ'ըսուի նաեւ երագիչ, թէ որ շարժումը երթալով երագէ, դանդաղեցողիչ թէ որ երթալով շարժումը դանդաղէ :

Հաւասարեալ շարժումը յառաջ կու գայ այնպիսի զօրութենէ մը որ շարժուն մարմնոյն որոշեալ երագութիւն մը հաղորդելէն ետեւ կը թողու զայն, իսկ անիկայ անգործութեամբ վրան տալաւորուած երագութիւնը անփոփոխ կը պահէ . իսկ փոփոխական շարժումը յառաջ կու գայ այնպիսի զօրութենէ մը որ շարժուն մարմնոյն վրայ շարունա-

կաբար ներգործելով՝ քանի կ'երթայ անոր երազութիւնը կ'աճի կամ կը նուազի : Ի՛հա այս այն զօրութիւնն է որ երազիչ կամ դանդաղեցուցիչ կ'ըսուի ըսինք , և ամէն վայրկեան կը չափուի այն համեմատութենէն որ շարժուն մարմնոյն վրայ աւելցած կամ պակսած ամենանուազ աստիճանի երազութիւնը ունի առ այն ամենափոքր ժամանակին որուն մէջ այս երազութիւնը շարժուն մարմնոյն վրայ կ'աճի կամ կը նուազի :

Ինդհանրապէս համարելով չ երազիչ զօրութիւնը , է երազութիւնը , Տ միջոցը , թ ժամանակը , այս քանակութեանց մէջ եղած համեմատութիւնը հետեւեալ հաւասարութիւններէն կ'որոշուի

$$t = \frac{w^f}{w^d}, \quad u = \frac{w^t}{w^d},$$

որոնցմէ ջնջելով նախ թը , ետքը էը , կ'ելլէ

$$w^f = t w^t, \quad w^d = w \cdot \frac{w^f}{w^d} :$$

Իայց այս ետքի հաւասարութիւններս առջի երկուքին մէջ բովանդակուած ըլլալով , նոր որոշողութիւն մը չեն տար : Եւ չորս անորոշ քանակութիւններովս չ , Տ , է , թ , երկու հաւասարութիւն ձեռքերնիս ունենալով , աս քանակութիւններէն երկուքը գիտնալով մնացած երկուքն ալ կը գտուի : Ի՛հաւաստիկ ասոնք են շարժման բովանդակ տեսութեան ընդհանուր տարազները :

(ՄԱՅԱՅՈՒ ՌԻՐԻՇ ԱՆԳԱՄ)

ԿԵՆԴԱՆԱԲԱՆԱԿԱՆ ԳԻՏԵԼԻԿ

Հայկ. Բազմ. Ժ :

ԱՅՍ տարի յունուարի 27ին Իգիտոր Ժէօֆ. ֆրուա Սէնդ-Իլէր անունով բնախօսը Փարիզու գիտութեան ճեմարանին թռչնոյ իրեք հաւկիթ ու քանի մը ոսկերոտիք ներկայացուց , զորոնք Ա. սլատի անունով Դաղըիայի նաւապետ մը գտեր էր

Մատակաւար կղզին : Ճամբան այս հաւկիթներէն մէկը կոտորէր է , մնացած երկուքին ալ մէկուն ծայրերը կարգէ գուրս անհաւասար կերպով ու առ իսկ մէկալը ճիշդ թերածէ է :

Հոս գնենք այս երկու հաւկիթին ալ չափը .

Հաւկիթ Եւրոպ. Հաւկիթ Բերքի

Մեծ տրամագիծ .	0", 34	0", 32
Փոքր տրամագիծ .	0", 225	0", 23
Մեծ շրջապատ .	0", 85	0", 84
Փոքր շրջապատ .	0", 71	0", 72

Իսկ կեղևին հաստութիւնն է գրեթէ 3 հազար որդամբեր :

Իզ. Ժէօֆ. ֆրուա կ'ըսէ թէ այս հաւկիթներէն իւրաքանչիւրին ընդունակութիւնը գրեթէ 8 լիտր է 1/2 է , և իրեն տարածը կը հաւասարի ջայլեման 6 հաւկիթի , քաղաք ըստած թռչնոյն 16 1/2 հաւկիթին , հաւու 148 հաւկիթի , կամ թռչնաճանձի 50,000 հաւկիթի :

Երկրայութիւն չի կայ , կ'ըսէ Իզ. Ժէօֆ. ֆրուա , թէ ասոնք թռչնոյ հաւկիթ են , ինչպէս իրենց գործուածքը կը ցուցնեն , և մէկտեղ դառնած սակերոտիքը կը վկայեն : Այս ոսկերոտեաց մէջ ա. մենէն նշանաւոր կոտորն է ձախ ուղքին ստորին ծայրը , ուսկից կ'իմացուի թէ այս թռչունը իրեք մաս ունի եղեր գէպ 'ի առաջ , և բութ չունի եղեր : Այս ոսկորը կարգէ գուրս տափկած ու ճնշուած է , և կ'երևայ թէ այս թռչունը առաջիկայէ ըստած թռչնոց մէջ նոր ցեղ մը կը կազմէ հաւանականաբար : Իզ. Ժէօֆ. ֆրուա ասոր Էթիոպիա անունը կու տայ , որ Բաբիլոնիոն 1 ըսեւ է :

Իզ. Ժէօֆ. ֆրուա Մարկաշերուն քանի մը աւանգութիւններէն առնելով և քանի մը ճանապարհորդաց ըսածին հայելով , կը կարծէ թէ այս թռչունը Մատակաւար կղզւոյն ներսերը կեն գտնի կրնայ գտուիլ , կամ գտնէ շատ ատեն չէ որ ասոր ցեղը ջնջուեր է :

ՀԱՆԵԼՈՒԿ

ԹԻՊԵՏ անթէ է լ' անփետուր ,
Քան ըզծիծառն երթայ նա սուր .
Յերկէ յերկիր երթայ թափուր ,
Դառնայ և գայ բերէ շատ հիւր :

ՅՈՒՆՈՒԱՐԻ ՀԱՆԵԼՈՒԿԵ ԻՐ ՄԿՐԱՏ :

1 Լտ . AEpyornis, որ յն . αἰπύς բարձր , և ὄρνις թռչուն բառերէն կ'ելլէ :